

Ekoloji ve kent mücadeleleri taleplerini ortaklaştırmalı

Evrensel Pazar, 12 Nisan 2015,

<http://www.evrensel.net/haber/110175/ekoloji-ve-kent-mucadeleleri-taleplerini-ortaklastirmali>

Ankara Üniversitesi SBF Kent ve Çevre kürsüsünden Prof. Dr. Aykut Çoban Türkiye'nin dört bir yanında dirençle yaşamını, havasını ve suyunu savunanların nasıl bir program etrafında birlik kuracağı sorusuna "Ekoloji ve kent mücadeleleri, kendi aralarında, üzerinde anlaştıkları bir program etrafında kendi taleplerini ortaklaştırmalı" diye cevap verdi.

Sinem UĞURLU

Hazır seçim listeleri de açıklanmışken, bu Pazar sayfalarında ekoloji-kent hareketleri ve seçim başlığıyla bir tartışma da açılmış oldu. Bu tartışma seçimler kadar, yerel hareketlerin daha uzun vadeli mücadelesine katkı yapmaya da vesile oldu.

Ankara Üniversitesi SBF Kent ve Çevre kürsüsünden Prof. Dr. Aykut Çoban'ın röportajımızda açtığı tartışma, tam da buraya ışık tutuyor. Seçimler, açıklanan listeler, ekoloji ve kent mücadeleleri ile siyasetin ilişkisi vs. tamam ama, peki ya birlik sorunu? Yani Türkiye'nin dört bir yanında dirençle yaşamını, havasını ve suyunu savunanların nasıl bir program etrafında birlik kuracağı sorunu?

Çoban, bu konuda "Ekoloji ve kent mücadeleleri, kendi aralarında, üzerinde anlaştıkları bir program etrafında kendi taleplerini ortaklaştırmalı" görüşünün altını çiziyor.

Yekten soralım, seçime girecek partilerin listeleri açıklandı. Kent ve ekoloji hareketlerinin taleplerini kapsayan bir tablodan söz edebilir miyiz?

Taleple ilgili olarak vurguyu listelere yaparsak, listelerden memnun olmamalarını beklerim. Listelerde bazı simge isimler var kuşkusuz. Ama kent ya da ekoloji hareketleri aktivisti olup da seçilecek sırada kaç aday var listelerde? Bir de tabii liste oluşturmanın güçlüklerinden haberdarız, kırk tilkinin de kuyruğunun birbirine değmemesi için titizlenilen bir iş. Yine de, listeler kent ve ekoloji hareketlerini tatmin etmiyorsa, iki şeyin tartışılması gerekir. Birincisi, Kürt siyasal hareketini bir yana bırakırsak, son yıllardaki kent ve ekoloji ihtilafları en güçlü toplumsal muhalefeti işaret ettiği halde, listelerde tatminkar bir sonuç elde edemediyse, bu muhalefetin siyaset tarzını tartışabiliriz. Çok parçalı bir yapı olduğu için genelleme yapamayız, ama ya siyasal partilere uzak durma durumu vardır, ya da listelere girmek istedikleri halde yeterince başarılı olamamışlardır. İkincisi, belki daha önemlisi de, böyle bir toplumsal muhalefet gerçeğini görmezden gelen siyasal partiler, siyaset tarzlarını derinlemesine sorgulamalıdır.

Taleple ilgili vurguyu seçim programlarına yaparsak, partilerin seçim programlarını kamuoyuna açıklamasını bekleyeceğiz. Bu programlar kent ve ekoloji hareketlerinin taleplerine yer verecek olursa sorun yok, ama tatmin etmezse az önce belirttiğim iki düzeyli tartışmayı hem hareketler, hem de siyasal partiler bakımından yeniden yapmak gerekir.

Anadolu'daki çevreci köylü hareketlerine katılanların seçmen reflekslerine dair gözlemlerinizi var mı?

Türkiye'de sağ oyların, % 70'i bulunduğunu, bazı illerde ve kırsal seçim çevrelerinde % 90'ın da üstüne çıktığını biliyoruz. Sağ partilerden de iktidarda olanı son yerel seçimde başarılı olmuştu. Sokak gösterilerine katılan, polis şiddetine maruz kalan, alanı işgal eden, slogan atan köylü eylemciler, iktidar partisi olan AKP'nin kendi köyündeki uygulamasına karşı direnirken, sandığa gidince AKP'ye oy vermiş olabilir mi? Bu seçimde de aynı şeyi yapar mı? Yerel seçim sonuçlarına göre, AKP Türkiye genelinde ve çevre ihtilafı yaşanan çoğu yerde de birinci parti oldu. Ama köy meydanında eylem yapanlarla gidip AKP'ye oy verenler bire bir aynı kişiler mi, ne kadar sapma var, bilmiyorum.

'BİRLİK DUYGUSU, AZ BUZ BİR DEĞİŞİM DEĞİL'

Bu reflekslerde HES'e, termiğe, madencilik faaliyetlerine vs. karşı mücadeleye giriştikten sonra bir değişim olduğunu gözlemlediniz mi peki?

Seçmen davranışından çok, başka türlü bir değişim daha önemli bence, çünkü gelecek için umudumuzu besleyecek olan bu değişim. İstanbul Adliyesi'nde polis şiddetini göğüsleyen avukatlarla ilgili görüntü, ülkedeki otoriter rejim hakkında her yurttaşa az çok fikir verebilir, ama anayasal haklarını kullanarak zeytini, suyu, yaşam hakkını savunanların kendi yaşadığı deneyim otoriter rejimle ilgili herhangi bir mazereti geçersiz kılıyor. Şunu kastediyorum: "Ama canım o avukatlar da şunu yaptı, üniversite öğrencisinin işi okumak olmalı, iyi de Berkin sanki ekmek almaya mı gidiyordu" diyebilecek

bir durumun yok. Mücadelede yer alanlar, kara propagandanın ürettiği mazeretlerin geçersizliğiyle yüzleşiyor. Amasız, fakatsız, çok açık: Hak arayan, polis jopunu yiyor. Hak arayanlar devlet gerçeği bakımından bir kesişim kümesinde buluşuyorlar. Dahası, hak arayanlar arasında zımni bir birlik kuruluyor. Sloganı da var: “Kurtuluş yok tek başına...” Sömürülenler, ezilenler bakımından birlik olmak o denli önemli ki, Komünist Manifesto, “birleşin” cümlesiyle bitiyor. Yerel bir sorun bakımından girilen mücadele o yerde seçim başarısı bile üretmemiş olabilir. Unutmayalım, sandık metaforu sağ partilerin oyuncağıdır. Elbette seçim çalışmasını boş veremeyiz, bunu söylemiyorum, ama girdiğin ilk seçimde iktidarı ele geçiremezsin, siyasette her şey bir anda ters yüz olmuyor. Dolayısıyla, reflekslerdeki değişim olarak önemli olan, HES’e, termiğe, madene karşı mücadele deneyimi içinde, hak, hak arama yolları, biber gazı, devletle şirket, başka yerlerdeki mücadeleler, su, ağaç, insan sağlığı, ortak alanlar arasında kurulan ilişkilerdir, bu ilişkileri deneyimlemektir. Mücadele bunlarla tanışıklık sağlıyor. Bunlar ve birlik duygusu, az buz bir değişim değildir.

Bu konuda şöyle bir sorun da var. Köylülerin daha önce “Bizim çocuğumuz, devletin bekçisi” dediği jandarmanın ya da polisin karşısında direndiği görüntülere şahit oluyoruz. Ancak seçimler geldiğinde, tekrardan örneğin programı doğayı sömürmeye dayalı partilere oy verilebiliyor. Sahiden pek çok kişinin dediği gibi bu durum halkın kabahati midir?

Ne “halka had bildirmek” ne de “halk dalkavukluğu.” İkişiyile de bu durumu anlayamayız bence. Eski defterlerden, “somut durumun somut tahlili” ifadesi yardım edebilir. Demin dediğim gibi, protestoda yer alanların ne kadarının ekolojik eylemiyle oyu çelişki gösteriyor, bunu bilimsel olarak saptamamız gerekir. 6 Hazirana kadar direnişçi, 7 Haziranda AKP’liyse, o zaman başka belirleyenleri tahlil etmek gerekecektir. Oy verirken yalnızca ekolojik sorun belirleyici olmaz. Yerel sorunlar yanında ülke gündemindeki başka konular, oy verilen partinin bu konulardaki politikaları direnişçiyi yakalamış olabilir. Örneğin, geçen gün danışman açıkladı, AKP seçmeni yolsuzluk yapıldığını bile bile partisine oy veriyor dedi. Ülke nüfusunun % 40’ı yoksulluk envanterinde kayıtlıyken, iktidar partisinin sosyal yardımları nasıl, hangi kriterlerle, kimlere dağıttığı, bunun seçmen davranışını ne ölçüde etkilediği. Din, inanç, İslamiyet konularının, siyasetteki yeri. İktidarla göbek bağı olan medyanın halk, seçmen üzerindeki etkisi. Muhalefet partilerinin önerdikleri politikalar ve örgütsel çalışmaları bakımından çekici olamamaları. Bir de tabii yerel mücadelenin partili siyasetten uzak durması. Bu gibi pek çok unsuru ihmal edemeyiz, ama bütün bunlara karşın seçim günü çelişkiye düşmemiş, ekolojik tavrının gereği olarak iktidar partisine oy vermemiş yurttaşların varlığını da göz ardı edemeyiz.

EKOLOJİ MÜCADELESİ VE SİYASET İLİŞKİSİ

Paradoksal olarak, seçimlerde iktidar yanlısı bir tablonun oluşmasında bu bölgelerdeki hareketi yükseltmeye çabalayan ekoloji hareketlerinin payı var mı?

Yerinde bir soru. Herhalde daha önce hak aramak için sokağa çıkmamış yurttaşların çok etkili, geniş destekli protestolarda bulunmalarını sağlayarak

ekolojik muhalefeti genişletenler, durum değerlendirmesi yapmışlardır. Gördüğüm kadarıyla, bir kesim, çeşitli nedenlerle, partilerle bağ kurmaya, seçime, siyasete bulaşmaya soğuk bakıyor. Ekoloji ve mahalle bazlı kent mücadeleleri, “yaşam mücadelesi” olarak siyaset ya da ideoloji dışı bir perspektifle ele alındığında, seçimde aday olmak, partili siyasetle ilişki kurmak, mücadeleyi zayıflatıcı bir unsur olarak görülüyor olabilir. Oysa bu mücadelelerin yoğunlaştığı sorunlar, dünyanın her yerinde siyasetin odağında yer alan konuların başına yerleşti günümüzde. Ayrıca, “siyasete bulaşmak” mücadeleyi etkisiz, başarısız kılar da denemez. Çünkü seçimle ve partili siyasetle ilişki kurmayan bir mücadelenin sırf bu nedenle, seçim sonrası istediğini elde etmesinin, dolayısıyla başarılı olmasının bir güvencesi yok. “Siyasal ilişkiler mücadeleyi parçalar, nifak sokar” gerekçesine sığınmak da su götürür, kendi mücadelesine duyulan bir güvensizlik üzerine bir mücadele kurulması zaten zordur.

Kuşkusuz, kimi yerlerde partili siyasetle ilişki kurmak gerçekten olanaksız olabilir. Ama kategorik olarak “ekoloji mücadelesine siyaset sokmayın” demek anlamsızdır. Buna işaret ediyorum. Her ülkenin ve bölgenin koşulları farklıdır, ama anımsatmak isterim, 1970’lerde Avrupa’da çevre korumacı ve nükleer karşıtı hareketler seçimlere katılarak, partili siyaset yaparak küçülmediler, tersine büyüdüler. Türkiye’de partili siyaset, ekoloji ve kent mücadelelerini büyütür mü küçültür mü? Denemeden bu sorunun yanıtını bilemeyiz. Seçim, parlamenter demokrasinin araçlarından biri. Sokakta, kırdada, merada yürütülen toplumsal muhalefetse, parlamento dışı mücadele biçimi. Parlamento dışı mücadele, parlamenter demokrasi yöntemi olan seçim sonuçlarına kendiliğinden tercüme olmuyor. Bu ikisi arasında bağ olmadan seçim başarısı elde edilemez. İkisi arasında geçişkenlik olması için, örgütlenme, siyasal özne, kadro, kendiliğinden hareket olmaktan çıkıp parti bünyesinde iktidar hedefine yönelme vb. arayüze gereksinme var.

‘ORTAK BİR PROGRAM’

Ekoloji ve kent hareketlerinin, kendini bu hareketlere daha yakın bulan siyasilerle politika yapma zemini ne boyutta? Tersten de sorarsak, yıllardır kendini emek ve demokrasi ekseninde tanımlayan siyasal çevrelerin, ekoloji ve kent alanıyla kurduğu ilişki ne boyutta?

Söyleşiye başlarken sorduğunuz soruyla da ilişkilendirerek yanıtlayabilirim bunu. Sorun bir listede yer alma sorunu, isim sorunu, simge isimleri parlamentoya taşıma sorunu olarak görüldüğünde, ekoloji ve kent bağlamı siyasetle, emek ve demokrasi ekseninde yürüyen partili siyaset arasında programatik bir etkileşim kurulamıyor. Listede sıra yarışının, müzik durduğunda sandalye kapma oyunundan pek farkı yoktur. Diyelim HDP’nin altmış milletvekilinin beşi tanınmış isimler ya da aktivistlerden olsa, sözünü ettiğiniz toplumsal muhalefet çevreleri arasında birlik kurulduğunu söyleyebilir miyiz?

Çeşitli yerel ekoloji mücadele yapılarının kendi arasında bugüne kadar birlik kurulamamasının bir nedeninin de, ortak bir program üzerinde çalışmadan, yapıları tutkallamaya çalışmak olduğu söylenebilir. Ekoloji ve kent mücadeleleri, kendi aralarında, üzerinde anlaştıkları bir program etrafında

kendi taleplerini ortaklaştırmalıdır. Bu mücadeleler taleplerini bir programa bağladıklarında, mevcut partilerden bu talepleri benimsemiş olanla partili ortak siyaset yürütürler, birlik olurlar, bu olmuyorsa taleplerini duyurmak ve gerçekleştirmek üzere kendi partilerini kurarlar. Partili siyasete bulaşmak istemeyen de kendi yolunda yürür. Partili siyasetle bağlarını kurmuş olan mücadele yapılarının böyle bir sorunu olmayabilir, ama önemli bir kesimin de partili siyasetle ilişkisi yok. İşte bu kesim açısından, taleplere yer veren bir çerçeve, partili siyaset öncesinin kilometre taşıdır. Ekoloji Kolektifi'nin bir iki hafta önce bir taslak hazırlayarak ekoloji ve kent mücadelelerine siyasal taleplerini ortaklaştıracak bir tartışma için yaptığı çağrı, bu bakımdan kesinlikle dikkate alınmayı hak ediyor. Bir adım sonra, kendi siyasal taleplerini belirlemiş yerel mücadelelerle parti arasında siyasal bir program etrafında bir ortaklık kurulduğunda ise, işbirliği, bir seçim için bir iki isim etrafında kısa vadeli bir anlaşma olmaktan da çıkmış demektir.

'NÜKLEER, MECLİSTEKİ PARTİLER İÇİN TURNUSOL KAĞIDI'

HDP'nin seçime giren diğer partilere göre, özellikle program yönüyle ayrıştığı sık sık ifade ediliyor. Buna katılır mısınız?

AKP, CHP ve MHP'den farklı olarak HDP, ırkçı, milliyetçi, militer, cinsiyetçi, muhafazakar, neoliberal, otoriter politikaları açıkça reddediyor.

Parlamentodaki partiler bakımından turnusol kağıdı, nükleer santral politikasıdır. HDP dışında kalan öteki üç parti, nükleer enerjiye taraftardır. Kürt sorunu, emek, kadın, ekoloji politikaları bakımından da farklı. Tek tek saymaya gerek yok. Yakında seçim programları da yayımlanır zaten, bir kez daha farklılığı görürüz.